

Solna den 7 mars 2023

Socialstyrelsen

Riksförbundet FUB:s omvärldsbevakning inför möte i Socialstyrelsens funktionshindersnämnd, 2023-03-09

Riksförbundet FUB arbetar för goda levnadsvillkor för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Nedan redovisas frågor som vi tycker att Socialstyrelsen ska uppmärksamma och driva under 2023 eller i en nära framtid:

Kartläggning av habiliteringsverksamheten

FUB föreslår en nationell kartläggning av habiliteringsverksamheten för barn och vuxna.

Samlat stöd ger ökad livskvalitet

Det finns ett stort behov av ett kvalificerat expertstöd av personer, som förutom yrkeskunskap även har specifik kunskap om hur det är att leva med intellektuell funktionsnedsättning och autism. Den stora poängen med LSS-insatsen rådgivning och annat personligt stöd, som den var tänkt, är att personal med olika specialistkompetens bildar team som gemensamt tar hänsyn till och väger samman alla livsområden och kriterier för livskvalitet som är viktiga i den enskildes liv. Den sammantagna medicinska, psykologiska, sociala och pedagogiska kompetensen kan på så sätt bli ett gott stöd för både den enskilde och de anhöriga. Det samlade stödet är särskilt viktigt för personer med omfattande funktionsnedsättning eller flerfunktionsnedsättning och deras anhöriga.

Hur påverkas stödet av att det ges enligt HSL?

En viktig frågeställning är på vilket sätt stödet har påverkats av att det främst ges enligt Hälso- och sjukvårdslagen, HSL. LSS-insatsen rådgivning och annat personligt stöd har minskat med 84 procent mellan åren 2010 och 2021¹. En granskning av habiliteringsverksamheten bör visa hur habiliteringens stöd till vårdnadshavare upplevs. Bidrar den exempelvis till en fungerande familjesituation? Möjliggör habiliteringen att barn och unga förbereds för ett vuxenliv med så stor självständighet som möjligt? Hur ser exempelvis stödet för vuxna med IF ut när det gäller självständighet och relationer?

¹ Socialstyrelsen. *Registret över insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*. (Hämtat 2023-02-15).

Överenskommelse om samverkan

Det är anmärkningsvärt att LSS-verksamheten i flertalet kommuner inte har en aktuell överenskommelse om samverkan med barn- och ungdomshabiliteringen eller vuxenhabiliteringen, enligt Socialstyrelsens Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning, LSS, 2022.

Nationella riktlinjer för intellektuell funktionsnedsättning

FUB föreslår att nationella kliniska riktlinjer tas fram för intellektuell funktionsnedsättning, för att minska överdödligheten bland personer som tillhör målgruppen och öka kunskapen hos personal inom hälso- och sjukvården.

Ökad risk att dö i förväg

Personer med IF har en ökad risk att dö i förväg, enligt en svensk registerstudie, publicerad i JAMA Open Network². Studien jämförde drygt 13 500 personer med lindrig IF, födda mellan 1980 och 1991, med en referensgrupp bestående av tio gånger så många personer i samma ålder, med samma kön och från samma region i Sverige. Studien visade att personerna med IF hade en nästan tre gånger förhöjd risk för förtida död.

Utsatthet under pandemin

Personer med IF:s utsatthet visade sig med all tydlighet under covid-19 pandemin. Även om färre med LSS-insatser än befolkningen i övrigt smittades av covid-19, så var andelen avlidna avsevärt högre och personerna yngre³. Vi hänvisar även till Socialstyrelsens intervjuer med medicinskt ansvariga sjuksköterskor, MAS, medicinskt ansvariga för rehabilitering, MAR, och läkare på vårdcentraler, inom ramen för regeringsuppdraget om möjligheterna för vuxna personer med funktionsnedsättningar i LSS-boenden att få tillgång till hälso- och sjukvård. Vid intervjuerna framkom bl.a. att det finns behov av nationellt stöd i form av nationella riktlinjer⁴

Uppföljning av LSS-insatser för barn och familjer

Antalet beviljade LSS-insatser som riktar sig till barn och familj minskar, med undantag för insatsen avlösarservice som har ökat, men från en mycket låg nivå. Det är även anmärkningsvärt stora skillnader vad gäller beviljade insatser för flickor och pojkar. FUB efterlyser en analys av det minskade stödet.

En grundläggande förutsättning för att säkerställa rättigheter för barn med funktionsnedsättning är fungerande och individuellt utformade LSS-insatser. Insatserna korttidstillsyn och korttidsvistelse är för många barn viktiga nycklar till delaktighet, självständighet och personlig utveckling.

Effekter av det minskade stödet

FUB efterlyser en analys av konsekvenserna av det minskade stödet för familjer som har barn med funktionsnedsättning som omfattas av LSS: Hur påverkar det barnet med funktionsnedsättning och övriga barn i familjen? Vi hänvisar till såväl Barnkonventionen (artikel 3) och Funktionsrättskonventionen (artikel 7) som 6 a § LSS, om att barnets bästa ska komma i främsta rummet. En analys behöver även omfatta möjligheten att hålla ihop familjen och hur familjens ekonomi påverkas av det minskade antalet LSS-insatser till barn och familj. Det

² Hirvikoski. T et al. Association of Intellectual Disability With All-Cause and Cause-Specific Mortality in Sweden, 2021.

³ Socialstyrelsen. *Vårdkontakter i LSS-boende*. Rapport, 2023, sid. 23.

⁴ Ibid. Sid 33.

minskade stödet till barn och föräldrar behöver även granskas ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Stora krav på föräldrar till barn med IF

Barn med IF är beroende av föräldrarnas stöd i flera situationer och under betydligt längre tid än barn utan funktionsnedsättning. Av föräldrar som har barn med funktionsnedsättning krävs mycket i form av tid, ork, initiativtagande, kunskap och samordning av olika insatser runt barnet. Det är väldokumenterat att detta leder till att föräldrar till barn med funktionsnedsättning i högre grad har psykisk- och fysisk ohälsa, är oftare sjukskrivna och arbetslösa och som en följd av det även mer ekonomiskt utsatta.

Insatserna korttidstillsyn och korttidsvistelse minskar

Socialstyrelsens statistik⁵ visar att LSS-insatsen korttidstillsyn har minskat med 11,5 procent mellan 2010 och 2021. Insatsen korttidsvistelse minskade med 12 procent mellan 2010 och 2021. FUB får rapporter från medlemmarna om att det är svårt att få korttidsvistelse när familjen önskar och att antalet timmar med insatsen minskar, trots oförändrade behov. *Avlösarservice i hemmet* har däremot ökat med 20 procent mellan 2010 och 2021. Ökningen har dock skett från en mycket låg nivå (3 400 personer år 2010). Värt att beakta är att befolkningen under samma period ökade med ca 10 procent (SCB, 2021). Det är även anmärkningsvärt stora skillnader vad gäller beviljade insatser för flickor och pojkar, i alla ålderskategorier. FUB efterlyser en aktuell analys om vad som är orsaken till detta.

Brister i stödet för unga vuxna som bor kvar i föräldrahemmet

FUB efterlyser en kartläggning av hur många unga som bor kvar i föräldrahemmet, efter avslutad anpassad gymnasieskola (gymnasiesärskola), och inte klarar av att vara ensamma hemma vid sjukdom på grund av sin funktionsnedsättning. FUB har till flera regeringar av olika färg lyft bristerna i stödet för unga vuxna som bor kvar i föräldrahemmet i avvaktan på en lägenhet i LSS-bostad.

Brist på LSS-bostäder ger praktiska problem

Samhällets stödsystem brister för vuxna med IF som bor kvar i föräldrahemmet. Andelen som berörs ser inte ut att minska med tanke på kommunernas oförmåga att bygga bort bristen på bostäder enligt LSS. I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2022 uppger 152 kommuner att de har underskott på någon form av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. Vanligast är brist på gruppboheter. Detta innebär att unga vuxna som har gått ut den anpassade gymnasieskolan och önskar flytta hemifrån tvingas bo kvar i föräldrahemmet på obestämd tid. Förutom att den unges frigörelse från föräldrarna fördröjs leder detta till praktiska problem i vardagen för de anhöriga:

Inget stöd före och efter daglig verksamhet

Förvärvsarbetande föräldrar till unga vuxna som på grund av sin funktionsnedsättning inte klarar sig själva före och efter daglig verksamhet (och inte har möjlighet att få insatsen personlig assistans), nekas stöd från kommunen vid avslutad skolgång med motiveringen att detta inte finns reglerat i LSS. För barn finns däremot rätt till LSS-insatsen korttidstillsyn före och efter skolan samt under ferier och skollov. Detta för att göra det möjligt för föräldrar att förvärvsarbeta och studera.

⁵ Socialstyrelsen. *Registret över insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*. (Hämtat 2023-02-15).

Inget stöd vid vuxet barns sjukdom

Föräldrar till vuxna, hemmavarande, barn har inte heller rätt att vara hemma med en vuxen son eller dotter med IF som behöver omvårdnad och tillsyn vid sjukdom. Föräldrar, som inte har möjlighet att arbeta hemifrån, tvingas i stället ta ut semesterdagar eller sjukskriva sig själva. FUB föreslår en kartläggning av antalet unga med IF som berörs samt förslag på åtgärder.

Ökad benägenhet att avslå daglig verksamhet med motiveringen att personen "utbildar sig"

FUB föreslår att en fråga finns med i Öppna jämförelser om möjlighet att kombinera insatsen daglig verksamhet med kurser/studier som är särskilt anpassade för personer med intellektuell funktionsnedsättning. (Se även avsnittet Öppna jämförelser, nedan).

Under det senaste året har FUB fått allt fler samtal från anhöriga och lokalföreningar om att personer som omfattas av LSS inte beviljas insatsen daglig verksamhet, då de har planer eller har uttryckt önskemål om att läsa en kurs, delta i en folkhögskoleutbildning på distans eller liknande. I så gott som samtliga fall handlar det om kurser/utbildningar som är anpassade för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

FUB känner oro inför utvecklingen och anser att det knappast är denna typ av utbildning, som lagstiftaren syftade på i lagtexten. De aktuella kurserna leder inte till något särskilt yrke och ger inte heller betyg eller behörighet till annan utbildning. Däremot möjliggör kurserna livslångt lärande, vilket alla har rätt till.

För att få en uppfattning om hur vanligt det är att personer med IF nekas daglig verksamhet, pga. att de deltar i studiecirkel eller anpassad utbildning för vuxna under några timmar per vecka, föreslår FUB en indikator om detta i Socialstyrelsens Öppna jämförelser.

Övergång från daglig verksamhet till arbete

FUB efterlyser en kartläggning av hur många personer med LSS-insatsen daglig verksamhet, som kan vara aktuella för övergång till ett arbete. FUB föreslår även att ett kunskapsstöd ska tas fram om hur kommunerna kan arbeta med att möjliggöra för personer med daglig verksamhet att göra praktik eller pröva ett arbete.

Aktuella rutiner saknas

I dagsläget finns ingen trovärdig statistik om hur många personer med LSS-insatsen daglig verksamhet, som kan vara aktuella för övergång till ett arbete (förutsatt att rätt stöd ges). Detta är anmärkningsvärt utifrån ett av de uttalade syftena med insatsen - "*verksamheten bör generellt sett ha som mål att utveckla den enskildes möjligheter till förvärvsarbete*" - och att daglig verksamhet är den största LSS-insatsen med fler än 40 000 personer som är beviljad insatsen. En bidragande faktor till bristande kunskap om denna grupp ligger i kommunernas passivitet i frågan. Enligt Socialstyrelsens öppna jämförelser/stöd till personer med funktionsnedsättning LSS (2022) har enbart 12 procent av alla kommuner en aktuell rutin för personer med insatsen daglig verksamhet för att pröva möjligheten till arbete eller praktikplats.

Nationell kartläggning av LSS-verksamhet för äldre med intellektuell funktionsnedsättning

FUB efterlyser en nationell kartläggning av hur kommunerna planerar och ordnar för äldre med intellektuell funktionsnedsättning.

Viktiga frågeställningar: Är LSS-bostäderna anpassade och tillräckligt stora för att rymma skrymmande hjälpmedel? Går det att tillgodose allas behov av stöd i en gruppboende med stor åldersspridning bland de boende? Har personalen adekvat kompetens om hur intellektuell funktionsnedsättning, åldrande och ev. demenssjukdom samverkar? I vilken utsträckning anordnar kommuner någon form av dagverksamhet för dem som inte längre har insatsen daglig verksamhet? I de kommuner som erbjuder dagverksamhet: Hur många timmar omfattar den? Vad innehåller den?

Personer med IF lever längre

Medellivslängden i befolkningen har ökat succesivt, 2020 var den 80,6 år för män och 84,3 år för kvinnor (SCB). Även personer med IF lever allt längre. FUB:s lokalförening i Växjö rapporterade exempelvis att kommunen 2022 får de första 90-åringarna med LSS-insatser. Av totalt 360 personer (2021) som bor i bostad enligt LSS i Växjö var 50 personer över 75 år och 175 över 55 år.

SKR, konstaterar i en rapport att fler personer (av de intervjuade) nyttjar boendeinsatser enligt LSS under längre tid dels för att de flyttar hemifrån tidigare, dels för att de lever längre⁶:

LSS-bostäder anpassade för äldre

Äldre med intellektuell funktionsnedsättning ska ha rätt att bo kvar i sin bostad även om de får en demenssjukdom och/eller annan sjukdom som kräver medicinsk vård, rehabilitering och hjälpmedel. Men i takt med att allt fler personer med IF blir äldre ökar behovet av omvårdnad som tar hänsyn till åldrandet. Det ställs även krav på att lägenheter och gemensamma utrymmen i LSS-bostäder är anpassade och tillräckligt rymliga för att skrymmande hjälpmedel ska få plats. Det handlar om såväl personliga hjälpmedel, exempelvis rullstolar och rollatorer, som hjälpmedel som underlättar för personalen som ska ge omvårdnad och stöd. Det handlar med andra ord om både den enskildes rätt till en värdig omvårdnad och personalens rätt till en god och riskfri arbetsmiljö.

Kennerth Björn, ordförande i FUB:s lokalförening i Växjö berättar om situationen i kommunen: *”Problemet är att våra äldre personer ofta bor i äldre bostäder som är svåra att anpassa för alla hjälpmedel och mer omvårdnadsbehov. Det blir inga värdiga boenden och dålig arbetsmiljö för personalen. Vi har idag 3 gruppboende för äldre personer men det räcker inte till. Skall man flytta på någon så måste de uppleva att de får det bättre på det nya stället och det är inte lätt om bostäderna är för små.”*

Det är även av stor vikt att personalen har adekvat kunskap om att ge stöd till en äldre person med IF, eventuell demenssjukdom och ytterligare funktionsnedsättningar som beror på åldrandet.

Utmaning med stor åldersskillnad hos de boende

Den stora spännvidden i ålder i många gruppboende/serviceboende är en stor utmaning. Detta ser man i ett pågående Arvsfondsprojekt *Gott liv som äldre – aktiviteter och boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning* (projektägare FUB Västmanland). Några boende kan vara strax över 20 år, och i början av sitt vuxenliv, medan andra är 80 år och i slutet av livet. De boende i en och samma LSS-bostad har följaktligen väldigt olika behov och förutsättningar, vilket gör att de äldre ofta hamnar i kläm. Det gör det också svårt med att rekrytera och behålla personal samt att ha tillräcklig personalkompetens.

Behov av en organiserad dagverksamhet för äldre

Samma åldersregler för pensionering gäller för daglig verksamhet som i arbetslivet, dvs. man går i pension när man är 65 år. Från och med 2020 har man rätt att vara kvar på jobbet till 68 års ålder och från 2023 kan man vara kvar till 69 års ålder. Personer med IF som uppnått

⁶ SKR. Stöd för prognos av boende enligt LSS, rapport 2020.

pensionsåldern, och som så önskar, ska följaktligen ha möjlighet att fortsätta i daglig verksamhet till 68 års ålder (2020) och 69 års ålder (2023).

FUB och Inre Ringen Sverige (FUB:s plattform för medlemmar med IF) anser att det finns ett stort behov av en pensionärsverksamhet eller organiserad dagverksamhet för äldre personer med IF, som har slutat på daglig verksamhet. För många var daglig verksamhet det absolut viktigaste sociala nätverket och risken för ensamhet och isolering är stor när man inte längre får gå till den verksamhet som man kan ha deltagit i under ett antal decennier. Det är mycket viktigt att de äldre har något meningsfullt att göra och för att bibehålla såväl fysisk- som psykisk hälsa. Vissa kommuner har börjat planera för pensionärsverksamhet för personer med IF, men i flertalet kommuner är äldre med IF som uppnått pensionsåldern med stor sannolikhet hänvisade till att det eventuellt anordnas aktiviteter i LSS-bostaden.

Kunskapsstöd om avvikelserapportering i LSS-verksamhet

FUB föreslår att Socialstyrelsen tar fram ett kunskapsstöd om hur kommuner och privata utförare kan använda avvikelserapporter för kvalitetsutveckling i LSS-verksamhet. Kunskapsstödet ska ha fokus på baspersonal i LSS-verksamhet och deras närmaste chef.

Använda avvikelserapporter i det organisatoriska lärandet

Petra Björne och Ingrid Runesson vid FOU Malmö har i ett forskningsprojekt analyserat innehållet i avvikelserapporter i LSS-verksamhet, som rör händelser som beskriver beteenden som utmanar⁷. Forskarna konstaterar att det är välkänt att det kan vara svårt att använda rapporter om avvikelser i stödet för kvalitetsutveckling. Vad behöver åtgärdas för att det ska bli möjligt? Björne och Runesson lämnar följande rekommendation:

Ett fokus på det negativa kan leda till en vilja att dölja händelser och försvårar möjligheten att lära av ett vidare sammanhang. Därför behöver organisationen skapa ett sammanhang där inte fokus är på att något gjorts fel eller "blivit" fel. Genom att diskutera avvikelserapporter i en kontext där också framgångsfaktorer identifieras kan det organisatoriska lärandet utvecklas (sid. 42).

Socialstyrelsen har, förutom föreskrifter, en handbok: *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete* (där avvikelshantering ingår). Det finns även en film på webbplatsen om syftet med ledningssystem. Men varken handboken eller filmen vänder sig till baspersonal.

Kunskapsstöd om avvikelshantering för baspersonal

FUB efterlyser ett lättförståeligt och konkret kunskapsstöd om avvikelshantering (gärna filmat material), som riktar sig till baspersonal i LSS-verksamhet och deras närmaste chef. Fokus i materialet bör vara hur man kan göra så mycket som möjligt rätt, i både förutsägbara och oförutsägbara sammanhang. Syftet med kunskapsstödet ska vara att utveckla lärandet i den aktuella verksamheten och därigenom höja verksamhetens kvalitet.

Föreskrift om uppdraget som första linjens chef i LSS-verksamhet

FUB föreslår en föreskrift som reglerar uppdraget som första linjens chef.

En viktig förutsättning för kvalitet i LSS-verksamhet är en närvarande chef som kan erbjuda stöd och struktur för personalen som arbetar nära personer med funktionsnedsättning. Men stora krav på första linjens chefer att fokusera på ekonomi och administration, i kombination med ansvar för alltför många verksamheter, omöjliggör detta. Ett tydligare uppdrag och ett begränsat antal

⁷ Petra Björne, Ingrid Runesson. *Att lära av det som fungerar – En studie av rapporter om avvikelser från förväntad kvalitet*. Funktionsstödsförvaltningen Malmö stad (FOU-rapport 2021:1).

verksamheter per chef skulle kunna begränsa den stora omsättningen på första linjens chefer i många kommuner.

Verksamhetsnära forskning visar på chefernas otydliga uppdrag

Petra Björnes och Ingrid Runessons forskning vid FOU Malmö stad om organisationens roll i stödet till personer med IF, visar att första linjens chefer (i Malmö kallas de sektionschefer) många gånger har ett otydligt uppdrag⁸. Cheferna känner stora krav på att fokusera på ekonomi och administration och många chefer arbetar dessutom på avstånd från själva verksamheten. Både första linjens chefer och personalen i LSS-bostäder och dagliga verksamheter i Malmö anser att chefen har för lite tid att fokusera på kärnuppdraget, dvs. relationen mellan människor i behov av stöd och människor som ger det stödet. Samtidigt tycker personalen att de utför sitt arbete utan tillräckligt stöd i organisationen. Man upplever att chefen inte är närvarande i verksamheten eller att hen saknar kunskap om de aktuella personerna med IF och därför inte kan fungera som stöd i vardagsarbetet. Vissa arbetsgrupper hade erfarenhet av täta chefsbyten, i vissa fall hade man haft flera chefer under ett år, vilket ledde till bristande tilltro till kontinuitet i arbetet. FUB:s erfarenhet är att situationen är likartad i många kommuner för första linjens chefer.

Tydliggör i föreskrifter vad som är huvudinriktningen i chefsuppdraget

FUB efterlyser att uppdraget som första linjens chef i LSS-verksamhet tydliggörs i Socialstyrelsens föreskrifter. Det behöver framgå vad som ska vara huvudinriktningen i arbetet, dvs. att vara ett stöd för personalen som arbetar närmast personerna med funktionsnedsättning. För att möjliggöra detta behöver föreskrifterna även innebära en reglering av antalet verksamheter per enhetschef.

Personalkompetens i LSS-verksamhet

FUB föreslår att Socialstyrelsens allmänna råd om baspersonalens kompetens omarbetas till föreskrifter.

Lex Sarah-anmälningar och skyddsstopp har samma grundorsak

Socialstyrelsens kartläggning och analys i rapporten *Kompetens i LSS-boende* (mars 2021), visade att det finns stora behov av kompetensutveckling inom området. FUB anser att ett stort antal lex Sarah-anmälningar om våld och övergrepp mot personer som bor i LSS-bostäder, i kombination med flera fackliga skyddsstopp i LSS-bostäder pga. dålig arbetsmiljö, visar att åtgärder brådskar. Missförhållandena som drabbar de boende i LSS-bostäder och dålig arbetsmiljö för personalen är två sidor av samma mynt.

Viktiga steg för att vända utvecklingen är en satsning på ett nationellt kompetenslyft av baspersonalen och att ett nationellt kompetenscentrum för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism inrättas.

Förslag till regeringen

FUB har i skrivelse till regeringen (oktober 2022) lyft vikten av en nationell satsning på kompetensutveckling. Vid ett möte den 31 mars med socialtjänstministern kommer vi betona vikten av en nationell kompetenssatsning av baspersonal i LSS-verksamhet samt vikten av att Socialstyrelsens förslag om ett nationellt kompetenscentrum för frågor om IF och autism skyndsamt realiserar.

⁸ Petra Björne, Ingrid Runesson. *Organisationens roll i stöder till personer med intellektuell funktionsnedsättning – intervjuer med personal och chefer*. Funktionsstödsförvaltningen i Malmö stad. (FOU-rapport 2022:1).

Omarbeta allmänna råd till föreskrifter

För att höja kompetensen på längre sikt och göra yrken inom LSS mer attraktiva samt skapa bättre förutsättningar för ett gott stöd för den enskilde, föreslår vi att Socialstyrelsens allmänna råd *Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning* (SOSFS 2014:2) ska omarbetas till bindande föreskrifter.

Rättsliga förutsättningar för att använda välfärdsteknik

FUB föreslår en rättsutredning för att klargöra dels i vilken mån det finns rättsliga förutsättningar för att använda välfärdsteknik för personer som omfattas av LSS, dels att utreda vilka typer av samtycken som går att tillämpa inom vården och omsorgen.

Stora kompetensutmaningar inom välfärden

Kommuner och regioner kommer ha stora kompetensutmaningar de kommande tio åren. Välfärden behöver, enligt Sveriges kommuner och regioner, SKR, anställa 410 000 personer på grund av demografins utveckling och pensioneringar fram till 2031⁹.

Risk att välfärdsteknik ersätter personal

Ett sätt att kompensera för personalbristen är att använda välfärdsteknik. SKR har tagit fram nio strategier för att möta kompetensutmaningen, där en är att ”Utnyttja tekniken smart”.¹⁰ *Genom att använda tekniken smart kan invånare få en mer tillgänglig välfärd av högre kvalitet. Samtidigt kan det bidra till minskade rekryteringsbehov. Att utnyttja tekniken smart innebär att utmana det traditionella – något som ställer stora krav på delaktighet, ledarskap och digital kompetens.* (sid. 5).

Som slutsats konstaterar SKR att:

Med tanke på utvecklingen av robotisering, AI, sakernas internet (där apparater kommunicerar direkt med varandra) och annan teknologi som finns och hur den skulle kunna användas, finns en stor utvecklingspotential. Det gäller framför allt inom det som kallas för ”augmented reality” (översatt till förstärkt verklighet) som innebär att teknologi och verktyg används av personella resurser för att underlätta, utveckla och förbättra verksamheten. (sid. 44).

Kameraövervakning i LSS-bostäder

IVO konstaterade vid en tillsyn 2022 av en LSS-bostad för barn och unga i Linköping att samtliga barn hade ljud- och bildövervakats med babymonitorer, trots att det varken fanns behov eller samtycke för övervakningen.:

<https://hejaolika.se/artikel/barn-pa-lss-boende-overvakades-aven-obehoriga-kunde-se-och-hora/>

FUB ser i närtid en risk för att välfärdsteknik i form av kameraövervakning ska komma att ersätta exempelvis sovande jour på gruppboendestäder. Vi efterlyser snarast möjligt en utredning av vad som gäller angående användande av välfärdsteknik för personer som inte har förmåga att fatta ett autonomt beslut på grund av sin funktionsnedsättning.

Öppna jämförelser

Öppna jämförelser i socialtjänsten syftar till kvalitetsutveckling inom bl.a. LSS-verksamhet. Riksrevisionen konstaterade i en granskning av öppna jämförelser att ”majoriteten av indikatorerna i öppna jämförelser är struktur- eller processindikatorer som mäter förutsättningar

⁹ SKR. *Välfärdens kompetensförsörjning*. Rapport SKR, 2022.

¹⁰ SKR. *Digitalisering i välfärden – Medarbetarnas attityder och erfarenheter*. Rapport SKR, 2022.

för kvalitet snarare än resultatet av den verksamhet som bedrivs.”¹¹ Riksrevisionen pekar exempelvis på att det är en brist på individbaserad statistik och föreslår att Socialstyrelsen ska ges bättre möjligheter att inhämta och hantera individbaserad statistik.

FUB efterlyser mer individuell och lokal statistik och föreslår Socialstyrelsen att komplettera de öppna jämförelserna av stöd till personer med funktionsnedsättning, LSS, med följande indikatorer:

- Hur många personer med LSS-insatser i kommunen, som har en individuell plan, enligt LSS § 10.
- Hur mycket kommunerna betalar i habiliteringsersättning till personer som deltar i daglig verksamhet.
- Om det är möjligt att kombinera daglig verksamhet med några timmars studier per vecka i studiecirkel eller anpassad utbildning för vuxna (se även separat avsnitt om detta ovan).
- Om kommunen har samverkan med organisationer som företräder människor som omfattas av LSS enligt LSS 15 § 7 punkt. Nu finns endast indikatorer om brukarinflytande på verksamhetsnivå.
- Antal avslag på ansökan om LSS-insatser, om möjligt insats för insats.
- Antal avvikelserapporter i LSS-insatserna bostad för barn och unga respektive vuxna samt daglig verksamhet.

För Riksförbundet FUB

Christina Heilborn

Förbundssekreterare

Eva Borgström

Intressepolitisk samordnare

¹¹ Riksrevisionen. *Öppna jämförelser i socialtjänsten* (Skr. 2021/22:38), rapport Riksrevisionen, 2021.